

דעות

קריסת פיתרון שתי המדינות היא החלטה פוליטית, לא גיאוגרפית ולא כלכלית

לעקוב

שאול אריאלי

2026 בפברואר • 12:47

עמדתה של ממשלת ישראל כלפי הקמתה של מדינה פלסטינית לצידה היא שלילה מוחלטת. שרים בכירים אינם מסתפקים בהתנגדות עקרונית, אלא קוראים בגלוי לסיפוח הגדה המערבית לישראל. גם עמדת הציבור היהודי משקפת מגמה דומה: סקרים עקביים מצביעים על ירידה דרמטית בתמיכה בפתרון שתי המדינות, ממחצית הציבור לפני עשור לרבע בלבד כיום, ובמקביל עלייה בתמיכה בסיפוח, מעשירית מהציבור לשליש. ההיתכנות הפוליטית והחברתית של פתרון שתי המדינות נמצאת בשפל עמוק כבר למעלה מעשור, שהחריף עוד יותר על רקע אירועי 7 באוקטובר.

אולם קריסת ההיתכנות הפוליטית אינה מספקת תשובה לשאלה המרכזית: האם גם התנאי ההכרחי השלישי, ההיתכנות המרחבית, אבד? האם המגמות הדמוגרפיות והמרחביות בעשור האחרון ייתרו גם את האפשרות המעשית לחלוקה טריטוריאלית?

הנחת העבודה המרחבית ברורה: התיישבות יהודית עד עשרה קילומטרים מהקו הירוק, כרבע מרוחב הגדה, אינה מבטלת את פתרון שתי המדינות. זאת בזכות עקרון חילופי השטחים, שיכול לאפשר שמירה על רציפות טריטוריאלית ותפקודית לשני הצדדים. לעומת זאת, אחיזה מרחבית ודמוגרפית יהודית משמעותית בשטח שמעבר

לרצועה זו, פוגעת ברציפות הפלסטינית ותובעת עבור הפינוי מחיר לאומי בלתי אפשרי מישראל.

ב־2015 היו ברצועת 10 הק"מ 68 יישובים יהודיים, ומעבר לה 59. בשנת 2025 עלה מספר היישובים ברצועה ל־87, ומעבר לה ל־80. לכאורה, שינוי דרמטי, אך ברצועה מרוכזים ארבעת היישובים הגדולים ביותר: מודיעין עלית, ביתר עלית - שרק בשתייהן גרים כשליש מהישראלים באיו"ש - מעלה אדומים וגבעת זאב. כמו כן נמצאות בה המועצות המקומיות הגדולות: אפרת, קרני שומרון, אורניתואלפי מנשה והמועצות המקומיות הבינוניות בית אריה והר אדר. ממזרח לרצועה, נמצא רק יישוב אחד גדול, העיר אריאל, ועוד שש מועצות מקומיות. מנגד, בצד הפלסטיני ישנם כ־200 ערים וכפרים בשטחי IA-B, ועוד מספר כפרים ומאות קהילות בשטח C. הערים הגדולות הן חברון ושכם שבשתייהן כחצי מיליון תושבים, ולצידן עשר ערים נוספות מעל 40 אלף תושבים ועוד 140 יישובים מעל 5,000 תושבים.

הגידול במספר היישובים היהודיים תורגם לגידול מתון יחסית בשטח הבנוי היהודי. ברצועה הוא גדל מ־51 קמ"ר ל־58, ומעבר לה מ־31 ל־39 קמ"ר. מנגד, השטח הבנוי הפלסטיני בשטח C עומד על 140 קמ"ר. יש להוסיף עוד 715 קמ"ר של שטח בנוי פלסטיני באזורי A ו־B. בסך הכול מדובר באיו"ש ביחס של 1:8.5 לטובת הפלסטינים.

גם התמונה הדמוגרפית אינה משתנה מהותית. ב־2015 התגוררו ברצועת עשרת הקילומטרים 77% מהאוכלוסייה הישראלית באיו"ש וכך גם ב־2025. לאלו יש להוסיף כ־240 אלף ישראלים שגרים בשכונות שהוקמו בשטחים שסופחו לירושלים אחרי מלחמת ששת הימים, כך שהרוב המכריע של האוכלוסייה הישראלית מעבר לקו הירוק מרוכז ברצועת ה־10 ק"מ. בסך הכול מהווים הישראלים 56% מאוכלוסיית שטח C, ורק 15% מאוכלוסיית איו"ש.

זהו מספר היהודים הגדול ביותר שחי מחוץ לגבולות מדינת ישראל, אחרי ארצות הברית, והמיעוט היהודי הגדול ביותר בתוך אוכלוסיית

מדינה אחרת, שהוכרה על ידי 80 אחוזים מהמדינות החברות באו"ם.

הריבוי הטבעי ברצועת ה-10 תרם ב-2015 כ-78% מהריבוי הטבעי של הישראלים באיו"ש, וב-2025 עלה ל-79%. נתון זה נובע מההתנחלויות החרדיות מודיעין עילית וביתר עילית, ומגבעת זאב. שיעור החרדים בקרב הישראלים המתגוררים באיו"ש גדול פי 3.5 משיעורם באוכלוסיית ישראל. הריבוי הטבעי בקרבם הפך למקור המרכזי לגידול השנתי באוכלוסייה, שכן ההגירה להתנחלויות נמוכה ובשנתיים האחרונות אף שלילית.

לעומת זאת, מחוץ לרצועת ה-10 המגמה נראית אחרת. ב-2025 עלה מספר התושבים מחוץ לרצועה ביותר מ-1000 תושבים, שיעור גידול מהיר יותר מב-2015. זוהי תוצאה של המדיניות הישראלית, בעיקר של הממשלה הנוכחית, לנסות להעמיק את האחיזה היהודית בעומק הגדה על ידי בניית חוות ומאחזים קטנטנים על חשבון גושי ההתיישבות הגדולים. כבר ב-2005 אמר אהוד ברק על המדיניות הזאת "התוכנית... לפרוס כל כך הרבה התנחלויות בכלל כל כך הרבה נקודות ביהודה ושומרון עד שלעולם לא תוכל לקום מדינה פלסטינית... היתה מעשה איוולת. ההתנחלויות המבודדות לא חיזקו את גושי ההתיישבות אלא החלישו אותם... מקרה קלאסי של תפסת מרובה - לא תפסת".

מבחינה כלכלית, האוכלוסייה ברצועת ה-10 ק"מ, מקוטבת ביותר. רובה, החרדים, נמצא באשכולות 1-2 במדד החברתי-כלכלי, והחילוניים, נמצאים באשכולות 7-9. ממזרח לה האוכלוסייה ממוקמת באשכולות 4-5. גם החלוקה הפוליטית מאוד ברורה. תושבי הרצועה מצביעים ברובם ליהדות התורה ולש"ס, ורוב התושבים ממזרח לה מצביעים לציונות הדתית ועוצמה יהודית.

הטענה שישראל לא תוכל להתמודד עם אתגרי המעבר של מי שלא יסופחו לריבונותה אינה עומדת במבחן הנתונים. במסגרת חילופי שטחים בהיקף של כ-4%, יישארו 80% מהישראלים שמעבר לקו הירוק תחת ריבונות ישראל. אילו יידרש פינוי יישובים מדובר בעשרות אלפי משפחות, אך מחצית מהמפונים הם ילדים מתחת לגיל 18, שאינם דורשים מקומות עבודה או דיור נפרד.

בכל הנוגע לתעסוקה, 62% מכוח העבודה הישראלי באיו"ש עובד כבר כיום בתוך ישראל. לאחר שקלול שיעור הפנסיונרים והמועסקים, תידרש תוספת של כ-20 אלף מקומות עבודה חדשים בפריסה של חמש שנים ליישום ההסכם, כלומר כ-4,000 בשנה. כאשר ישראל מייצרת כ-100 אלף מקומות עבודה חדשים מדי שנה, מדובר באתגר שולי.

גם בתחום הדיור התמונה דומה. בקרב נשואים מעל גיל 19 נדרשות כ-34 אלף יחידות דיור, כלומר כ-6,800 יחידות בשנה. ישראל בונה בממוצע 50-55 אלף יחידות דיור בשנה, ולכן גם כאן אין מדובר במחסום של ממש.

אם פתרון שתי המדינות קורס, אין זה משום שהמרחב הוכרע או שהדמוגרפיה סגרה את האפשרות. הוא קורס משום החלטות פוליטיות, אידאולוגיה של סיפוח, הפניית עורף מודעת לנתונים ועצוב התודעה למציאות מדומה. לא הגאוגרפיה קוברת את שתי המדינות, אלא הבחירה להפסיק להיאבק עליה, ולהחליק לתהום של מדינה אחת מדממת במלחמה אינסופית.

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ